

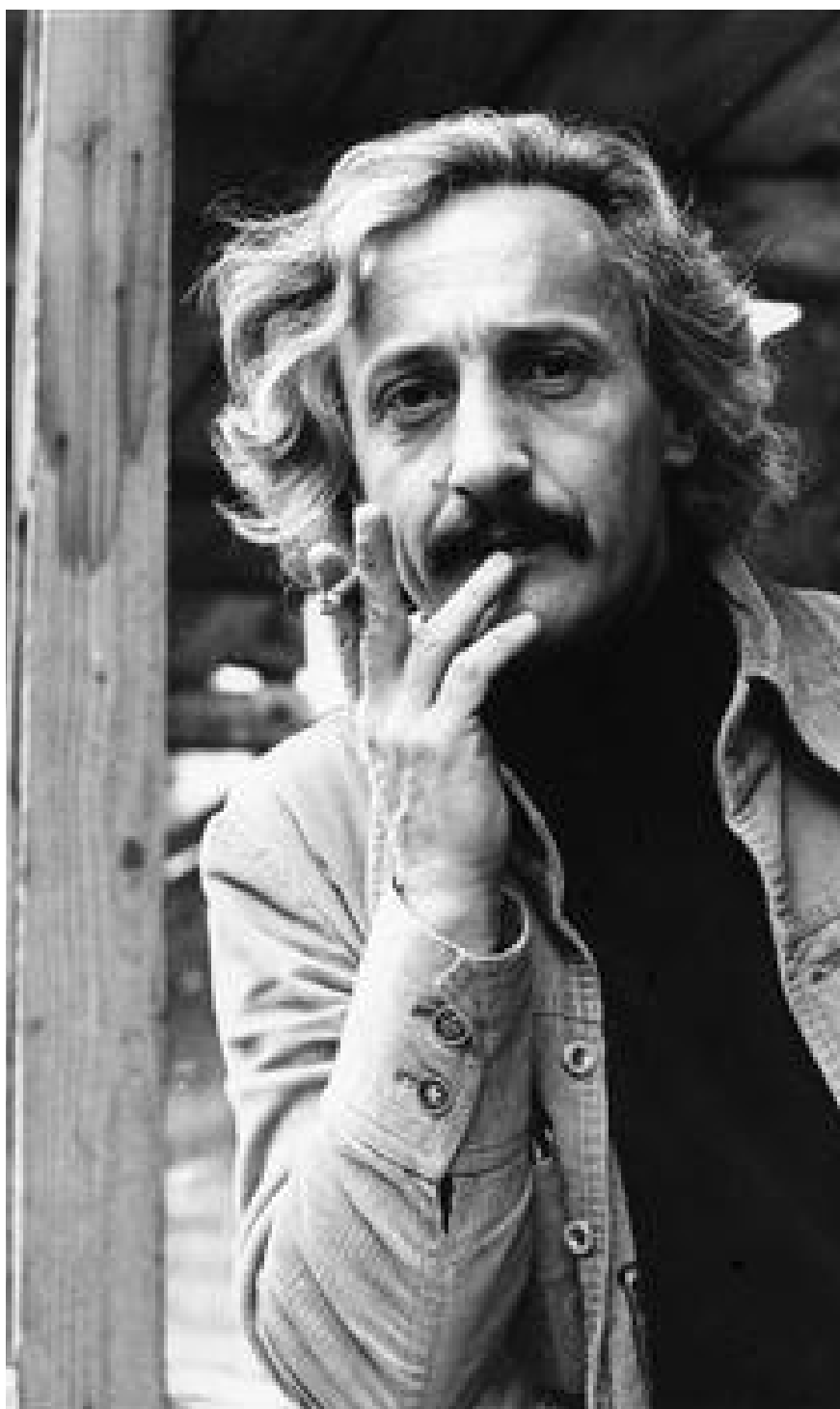

TEDNIK PEN

SPOMIN NA VENA TAUFERJA

9. junij 2023

št. 10/2023

SPOMIN NA NJIH

POSLOVILNI GOVOR

MODERNIST

LONDONSKI DOPISNIK

SPOMINI

HIMNA

Spomin na njih, naš spomin

Dovolite, spoštovani člani in članice, da si izposodim naslov prireditve, ki jo vrsto let pripravlja Meta Kušar in katere program bo prihodnjič zajemal tudi Vena Tauferja. V tokratni posebni številki Tednika boste brali spomine na našega nekdanjega predsednika (2000-2005) in predsednika Odbora pisateljev in pisateljic za mir (1999-2006). Člani in članice slovenskega in mednarodnega PEN-a ga imamo v spominu kot blagega, prijaznega in pristrčnega človeka. Kot nekoga, ki se nikoli ni utrudil iskati dialog med sprtimi stranmi, ne glede na težke okoliščine. Izrazi sožalja so prišli v naš nabiralnik iz Francije, Nemčije, Švedske, londonskega sekretariata, balkanskih PEN centrov, Turčije in še bi lahko naštevala. Bil je pogumen zagovornik demokracije in snovalec slovenske države in pokopan je bil s častmi državnika.

Veno je bil tudi med glavnimi podporniki Ženskega odbora Mira, ki so ga kolegice ustanovile leta 2013 in letos obeležuje desetletnico delovanja in nagrade; prav žalostno je bilo slišati, da so novinarji na tiskovno konferenco ob ustanovitvi Mire v resnici prišli po nekaj senzacionalističnega in za Vena in PEN žaljivega. A njegova vljudna prijaznost in vztrajnost je bila neomajna. Gospod pesnik Veno Taufer se ni dal. Napredek je videl v delu in tovarištvu, za uveljavitev demokratičnih vrednot je bil pripravljen sodelovati tudi z drugače mislečimi in sklepati kompromise, četudi so se zdeli nemogoči.

Zapustil nas je umetnik, a njegova poezija ostaja, nam in prihodnjim rodovom v branje in navdih.

Tanja Tuma, predsednica SC PEN

France Bučar, Veno Taufer, Tone Peršak in Miloš Mikeln

Boris A. Novak

ODLOMKI IZ POSLOVILNEGA GOVORA NA POGREBU VENA TAUFERJA

Veno Taufer je bil eden izmed osrednjih sodelavcev prelomnih literarnih publikacij Revija 57 in Perspektive; soustvarjal je tudi eksperimentalni Oder 57. Z Gregorjem Strnišo in Danetom Zajcem je tvoril triperesno pesniško deteljico generacije, ki je v slovensko kulturo vpeljala eksistencializem in modernizem ter je zaradi zahtev po svobodi umetniškega in političnega izražanja nenehno prihajala v konflikte s socialističnimi oblastmi. Značilen je v tem smislu naslov Tauferjeve zbirke iz l. 1963 – Jetnik prostosti. Sredi šestdesetih let pa je Taufer radikaliziral pesniški jezik ter postal eden izmed očetov slovenske pesniške neoavantgarde. Zbirka Vaje in naloge (1969) vzpostavlja parodičen odnos do slovenske kulturne tradicije.

Važno vlogo pri porajanju slovenskega postmodernizma je odigrala Tauferjeva Pesmarica rabljenih besed (1975), kjer je pesnik na osnovi znanih ljudskih pesmi palimpsestno sestavil nov, sodoben pesniški tekst, ki ob vsej moderni občutljivosti ohranja pozitiven odnos do kulturnega spomina. V zgodovino slovenske poezije so se zapisale tudi Tauferjeve zbirke Ravnanje žeblicev in druge pesmi (1979), Tercine za obtolčeno trobento (1985), pogosto prevajani Vodenjaki (1986) in druga pesniška dela.

Na slovensko pesniško ustvarjalnost so imeli velik vpliv tudi odlični Tauferjevi prevodi, predvsem iz angleščine (T. S. Eliot, E. Pound, W. Stevens, G. M. Hopkins, T. Hughesitd.). Taufer je ustanovil mednarodni literarni festival Vilenica, ki je v drugi polovici osemdesetih let prispeval k oživitvi koncepta Srednje Evrope, razdeljene z blokovsko delitvijo sveta.

Izjemen je bil njegov etični in državljanski pogum, ki ga je izkazoval kot predsednik Društva slovenskih pisateljev in Slovenskega PEN-a. Komisija za zaščito mišljenja in pisanja, ki jo je ustanovil in vodil pri Društvu slovenskih pisateljev proti koncu osemdesetih let, je odigrala pionirsko vlogo tudi pri protestih, ki so pripeljali do osamosvojitve Slovenije. Bil je eden izmed soavtorjev Majniške deklaracije (1990). Nikoli pa se ni hvalil s svojimi nedvomnimi zaslugami za demokratizacijo družbe in nastanek samostojne države.

Njegovi literarni nastopi so zveneli, kot da iz nenehnega tihega dela na pesniškem jeziku prihaja na površje javnosti, na način, ki se je odlikoval z notranjo posvečenostjo in naravno intonacijo glasu. To utišanost je pri protestnih nastopih zamenjala strastna osredotočenost na probleme, včasih tudi srd, ki je bil pa vselej obvladan s kulturo jezika in države.

V tem protestnem registru se mi kot prizorišče v spominu zmeraj znova prikazujeta obe večji sobi Pisateljske hiše, prva, z delovno mizo, namenjeno sestankom odborov, in druga, nekoliko večja, za javne dogodke in branja. V najbolj napetih zgodovinskih trenutkih sta se obe sobi, obe prizorišči, zlili v eno samo, v oder udarnih govorov in pogovorov, v dialoški prostor, ki je bil namenjen izklicevanju prostosti mišljenja in pisanja, in kjer smo bili nastopajoči, pogosto pod Venovim tihim, nevsiljivim vodstvom, do zadnjega kotička pomešani med številno občinstvo. In vsi smo bili eno. Ker nam ni bilo vseeno.

Prav gotovo bi Veno imel več miru pa morda tudi sreče v življenju, če bi mu bilo vseeno. Pa mu ni bilo. Kot včeraj se spomnim njegove uporniške trme, s katero je l. 1988 kot predsednik Komisije za zaščito mišljenja in pisanja pri Društvu slovenskih pisateljev sprožil dolgo serijo vsakodnevnih protestnih večerov zoper aretacijo četverice ter sojenja na vojaškem sodišču. Fotograf Tone Stojko, ki je ovekovečil vse prelomne zgodovinske trenutke, je ujel v objektiv spomina tudi naš prvi nastop. Tauferjev etični in državljanski kompas je prišel do polnega izraza v času t. i. Vstaje v letih 2011-13 zoper represijo tedanjih oblasti. Posledice tega angažmaja so bile za Vena strašne in perverzne – neresnične in podle obtožbe, ki jim je bil izpostavljen, sodijo v antologijo slovenske sramote. A je Taufer, tako kot zmeraj, ohranil bonton, dostojnost in dostojanstvo. Več o teh nadvse zlonamernih, neresničnih in pokvarjenih obtožbah na tem mestu ne bom rekel, in ne bom umazal svetosti tega obreda slovesa z imeni Tistih Istih, Večno »Čistih«, ki so mu to zakuhali. Držal se bom dragocene šole Vena Tauferja. Hvala, Veno!

Kot odličen pesnik in prevajalec, kritičen intelektualc in kozmopolit je bil Veno Taufer idealna figura za predsednika Slovenskega PEN-a (2000-2005) ter Mirovnega komiteja Mednarodnega PEN-a.

S svojim plodovitim prevajalskim delom in zmožnostjo avtorefleksije je bil Taufer tudi eden izmed najbolj vidnih članov Društva slovenskih književnih prevajalcev. Naj kot dolgoletni profesor Literarnega prevajanja na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo ljubljanske Filozofske fakultete poudarim, da so se študentke in študentje zmeraj znova navduševali nad njegovimi prevodi in jim posvetili nenavadno veliko število analiz na različnih stopnjah izobraževanja, kar zgovorno priča o kvaliteti in živosti Tauferjevih prevodov.

Poleg naše Pisateljske hiše pa se kot drugo prizorišče Tauferjevega pojavljanja v mojem spominu odpira kraška jama Vilenica. Tu spomin dobesedno odmeva, kakor je odmeval Venov glas v tej globoki podzemeljski jami. In tu se vsiljuje pomenljiva vzporednica: kakor je Freud tik pred krvavim razpadom Avstro-ogrskega imperija začutil, da je kraška jama podoba človeške podzavesti, nezavednega, tako je sredi 80-tih let, pred padcem berlinskega zidu in razpadom blokavske delitve sveta, Veno Taufer preroško začutil, da je prav kraška jama tisti skrivni, globoko pod površje politične zavesti potlačeni skupni kulturni spomin, spomin Srednje Evrope. Lokalni kraški literarni dogodek je konceptualno razširil in bistveno poglobil ter ga z najvišjimi umetniškimi ambicijami dvignil na raven mednarodne relevantnosti. Ustanovitev in nadvse uspešno vodenje mednarodnega literarnega festivala Vilenica v prvem obdobju njegovega obstoja je velika Tauferjeva zasluga. In čeprav je s svojo modrostjo od samega začetka vzpostavil pravilo, da gre za nagrado, ki jo slovenski pisatelji podeljujemo najboljšim pisateljicam in pisateljem srednjeevropskega prostora, torej za plemenito dejanje dajanja in ne prejemanja nagrad, je s tem veliko naredil za slovensko književnost in jo močneje zasidral v mednarodnem prostoru.

Če v mojem spominu Tauferjeva podoba v Pisateljski hiši prevladuje z vidnimi, likovnimi prebliski, kot galerija fotografij, spomin nanj v kraški jami Vilenica prevladuje z zvočno razsežnostjo, kot globok odmev iz podzemlja. Moj spomin na sodelovanje in druženje z Venom v Pisateljski hiši je večinoma vodoraven, širok in odprt v svet, vertikala pa se vpisuje le v krožno stopnišče do restavracije PEN-a, Pri Mikliču, kjer sva in smo z Venom v veselih in strastnih pogovorih prebili tolake srečne ure. Spomin na Veno v Vilenici je pa vertikala, dramatično globoka in posledično izjemno visoka.

Veno Taufer je bil gospod. Pravzaprav: gentleman. Tudi v etimološkem angleškem pomenu: prijazen človek, blagmož. Dostojen in dostojanstven. Pri umetniškem iskanju nemiren, pri medčloveških stikih pa miren, strpen in spoštljiv. V vrstah slovenskih pisateljev različnih generacij je bil Veno poseben tudi po svojem obnašanju, držji, oblačenju: da, kot angleški gentleman, originalen, daleč od konfekcije sivega socializma in poznejšega pisanega konzumizma, na poseben način eleganten, a na naraven, vselej svoj in samosvoj, venovski način. Z večnim telovnikom, ki je bil v isti sapi nobel in deloven, poln pisal in papirjev. Ob uradnih priložnostih vselej brezhiben, a na naraven, šarmanten način. Do visoke starosti je hodil naokoli s svojo sivo grivo, lepi, miroljubni lev.

Veno Taufer je bil zavezan spominu na svojega očeta, padlega aktivista Osvobodilne fronte, obenem pa je bil kritičen in svobodoljuben duh kozmopolitskih razgledov. Bil je odprt in topel značaj, vselej solidaren z drugimi, še posebej z ljudmi v stiski. Ob vsej neustrašnosti je vselej ohranjal tudi gosposko vljudnost in korektnost. Podpisani sem mu hvaležen za desetletja plodnega sodelovanja, za modre in vselej nevsiljive nasvete starejšega, izkušenega umetnika ter za mnoge ure čudovitih, navdihujočih pogovorov, med katerimi sva se tudi veliko presmejala. Od njega sem se veliko naučil.

Moje zadnje daljše druženje z Venom se je zgodilo jeseni 2018, ko sva skupaj nastopila na pesniškem festivalu v Atenah. Tam sva se znašla v nepričakovani zagati. Organizatorji so nama namenili hotel, v katerem sva si delila ozko, podstrešno sobico z dvojno, zakonsko posteljo, skozi trhlo streho pa je v sobo deževalo in sva morala prvo noč brodit po potoku, ki je iz ure v uro naraščal. Jaz sem bil jezen, Veno se je pa smejal, na glas in od srca. Naslednja dva dneva sva oba presmejala in nenehno ponavljala, kako sva na stara leta postala zakonca. Romala sva na Akropolo in se intenzivno pogovarjala. Veno mi je zbrano in lepo pripovedoval mnoge podrobnosti iz junaških let svojih uporov, vselej pa s humorjem in toplim smehom. Ta smeh je po vseh dramatičnih, tragičnih in resnih spominih na Vena Tauferja moja poslovilna podoba te bogate in plemenite osebnosti. Želim si, da bi v letih, ki me čakajo, premogel tak smeh, smeh modrosti in človečnosti. Da bi se znal smejati tako toplo in z iskrami v očeh, kot se je po vsem hudem znal smejati Veno.

Dragi Veno, hvala iz srca.

Tvoj Boris A.

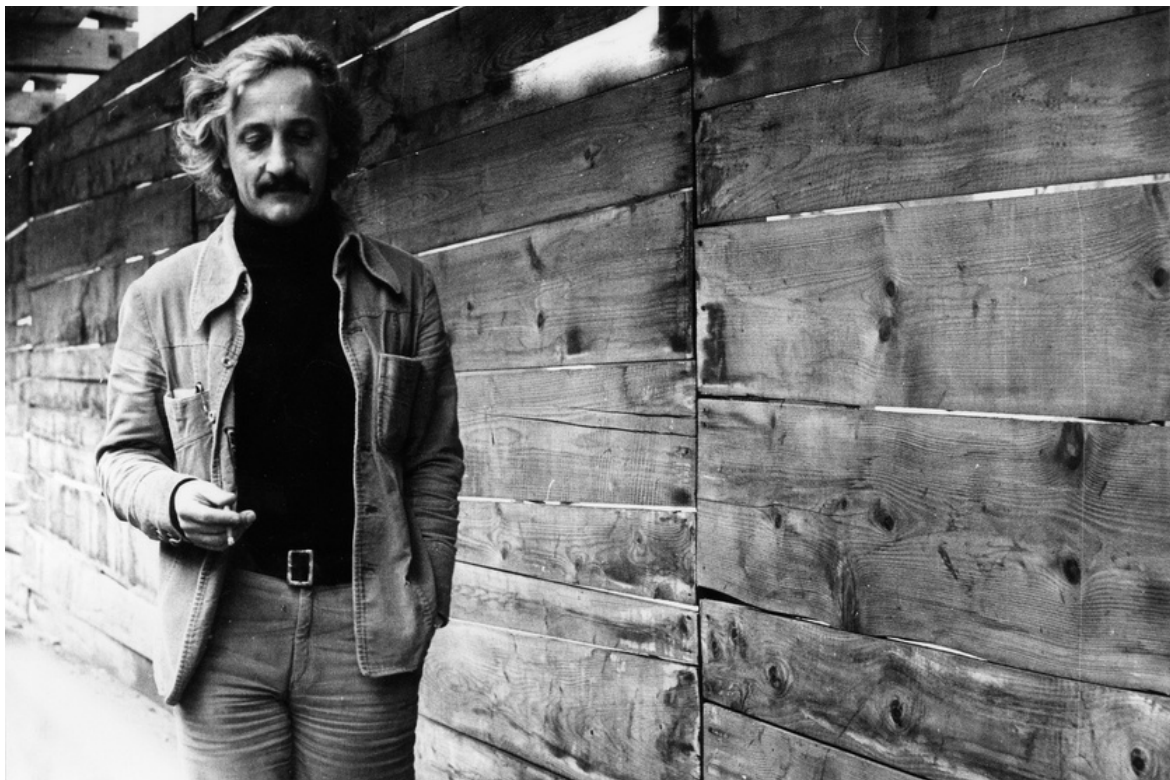

Foto: Marjan Kuček

Edvard Kovač

MODERNIST, KI JE VSTOPILO V TRADICIJO

V soboto 20. maja se je od nas poslovil Veno (Venčeslav) Taufer, pesnik, prevajalec, dramatik, urednik literarnih revij, urednik kulturnih oddaj na RTV Slovenija, dolgoletni tajnik Društva slovenskih pisateljev in "oče" Vilenice, enega največjih, najbolj vplivnih literarnih festivalov v Srednji Evropi, vsekakor pa predsednik Slovenskega Centra PEN in v dveh mandatih predsednik Mirovnega komiteja Mednarodnega PENa.

Prvo pesniško zbirko Svinčene zvezde je izdal v samozaložbi leta 1958 in se zaradi nje znašel med prvimi povojnimi oporečniki. "Samizdat" je takrat samo po sebi pomenil disidenstvo. Z naslednjo zbirko Jetnik prostosti (1963) si je še bolj neprodušno zaprl dostop do etabliranega social-realističnega parnasa tistega časa. Po letu 1968, v obdobju zaznavne sprostitev svinčene teže komunizma, ki je sicer trajala le nekaj let, je našel svoj glas med "avantgardisti". To je bil čas ustanavljanja novih "oporečniških" revij. Te so sicer lahko izhajale le s podporo partije, ki je delo "oporečnikov" budno nadzorovala.

Veno Taufer se je v šetdesetih letih vključil v uredniški odbore Revije 57, Besede, Perspektive in Probleme... Potem pa nekaj časa delal v Londonu na slovenski sekciji BBC-ja. Skupaj z velikim angleškim poetom Tedom Hughesom je v angleščino prevajal pesmi Edvarda Kocbeka (izšle so kasneje s pomočjo Michaela Scamella), kar je bilo samo po sebi oporečniško.

Kot pesnik se je po vrnitvi iz Londona posvetil abstraktnejši, bolj zaprti, hermetični govorici, ki ji je bil zvest vse do zadnjih od štirinajstih pesniških zbirk. Pesmi, ki jih je med letoma 1969 in 1979 objavil v zbirkah Vaje in naloge, Podatki, Prigode, Pesmarica rabljenih besed, nato pa še Ravnanje žeblicev in druge pesmi veljajo za vrh slovenske eksperimentalne poezije in uvod v modernizem in postmodernizem, ki je zajel pisanje zadnjih dvajsetih let 20. stoletja in še vedno prevladuje. Znamenita je tudi Tauferjeva zbirka Sonetje (1979), v kateri je sprostil sonetno obliko in vplival na mnoge mlajše pesnike, ki so se po desetletjih iskanja "novega" začeli vračati k tradiciji. Leta 2006 so izšle Tauferjeve zbrane pesmi Telemahovi komentarji (1958 - 2006) z dodatkom pesmi, napisanimi do leta 2016. Raziskoval je jezik kot orodje za prikrit upor proti enoumju. Njegovo oporečništvo proti komunističnemu režimu je bilo kljub vsemu omejeno z mejami še dopustnega, saj je z vso prepričljivostjo in poštenjem stal za očetom, ki je bil najprej izgnan iz fašistične Primorske, potem pa ubit na strani NOB. Za Veno je bila to otroška travma, ki ga nikoli ni zapustila. Političnemu oporečništvu je dal predznak "pravičnosti", ki ga je vodila tudi v ogorčeni kritiki pomanjkanja demokracije v časih po osamosvojitvi. Svojo odločno besedo za slovenko osamosvojitve je zastavil tudi kot soavtor Majniške deklaracije. Se je pa kasneje z nekaterimi kulturniki, ki so zasnovali osamosvojitve, politično razšel, kar je odmevalo tudi v Slovenskem centru PEN.

V zadnjih nekaj letih se je Venó Taufer zaradi bolezni umaknil z literarnega prizorišča, čeprav je leta 2017 še uspel prevesti zbirko pesmi *Luma*, ki jo je v arabščini in angleščini napisal Sameer Sayegh, iraški begunec, ki živi v Sloveniji in s katerim se je Taufer spoprijateljil kot član Slovenskega centra PEN, katerega predsednik je bil dva mandata. Kot dolgoletni predsednik Mednarodnega Odbora pisatelji za mir si je prizadeval za uveljavitev svobode govora in se zavzemal za zaprte pisatelje po svetu. Na mednarodnih pisateljskih srečanjih na Bledu je dosegel, da se je vzpostavil dialog med predstavniki sprtih narodov, kot npr. Palestinci in Izraelci, Kurdi in Turki. Zaradi mnogih poznanstev po svetu in zaradi ugleda, ki ga uživa doma in v tujini kot prevajalec in kot pesnik, je njegova poezija vključena v številne antologije svetovne poezije. Je tudi prejemnik Sovretove, Jenkove in Prešernove nagrade.

Sedaj, ko je odšel iz naše srede, se moramo poklicati v spomin, da je bil Venó Taufer prevajalec angleške, srbske, makedonske in hrvaške poezije. Njegovi prevodi poezije T. S. Eliota, Teda Hughesa, G. M. Hopkinsa, W. Stevensa in E. Pounda so uvedli modernizem na Slovenskem in vplivali na številne avtorje mlajše generacije. S prevajanjem klasikov in modernistov iz drugih jezikov bivše Jugoslavije je povezoval umetnike in prispeval k plodni izmenjavi tematike, idej in stilov. To so bili časi plodnih jugoslovanskih festivalov in umetniških kolonij, ki se jih je Venó Taufer udeleževal tudi kot promotor slovenske literature in jezika v širšem jugoslovanskem prostoru.

Venó Taufer je v svojem pesniškem ustvarjanju segal po pretresljivih podobah, ki so se rojevala iz njegovih življenjskih travmatični izkušenj. Med nje gotovo sodi prehiter odhod s tega sveta njegovega sina Mateja, ki je bil nadarjen slikar. Svoj veliki smisel za gledališče, posebno še za dramatiko pa je Taufer uspel prenesti na svojega sina Vita, ki spada danes mes najbolj vidne slovenske modernistične gledališke režiserje. Ne navsezadnje pa je tudi njegovo ljubezensko liriko zaznamovala težka bolezen njegove žene Jasne Škrinjar Taufer. Ob njej je pesnik Venó Taufer doživljal misterij bolečine, ki ga je gnal, da je iskal globlji smisel trpljenja.

Ko prijatelji, sodelavci in bralci žalujemo za našim Venotom, spoštujemo njegove trenutke molka in miru, ki so ga pospremili na poti v večnost. Ob koncu je bil molk beseda, ki je izrazila tisto Neizrekljivo, ki ga je vse življenje nosil v sebi.

Ker sem ga nasledil pri vodstvu mednarodnega PENa, se mu moram tudi osebno zahvaliti za vso oporo in dragocene nasvete, ki mi jih je rad podarjal pri večkrat kočljivih vprašanjih in zahtevnih iskanjih rešitev pri razhajanju članov Mednarodnega PENa. Njegova modrost pa tudi smisel za humor sta bila zelo blagodejna. Vse pa nas je prevzela njegova človeška občutljivost za trpljenje pisateljev in njihovih narodov.

Edvard Kovač.

Veno Taufer in Miroslav Košuta na literarnem večeru z Majo Haderlap v Kraški hiši v Repnu septembra 2012, FOTODAMJ@N

Miroslav Košuta

LONDONSKI DOPISNIK VENO

Tribuna je bila v tistem uglašnem mnogoglasju pomembnejša, kot bi jo danes sodili, izzivalna in kulturi široko odprta, poeziji naklonjena. Sicer pa je bil to čas revij, od Besede in Revije 57 do Perspektiv, publikacij kratkega življenja, a visoke napetosti, s katerimi je podzemno brbotanje sililo na dan z gejziri in slapovi, mimo Naše sodobnosti, Problemov, Prostora in časa, do usodnega izbruha Noverevije, njene številke 57.

Revije je bilo treba jemati v roke na dan izida, da si potem pri večernem omizju prišel do besede. Današnje govoričenje o enoumju splošči podobo na politično raven, a spregleda kresanje stališč in mnenj ne le revij, pač pa tudi v samih uredništvi.

Po Pesmih štirih je literarna njiva napovedovala novo žetev prav v času moje selitve med komparativiste. Med njimi, ki so se podpisovali Zajc, Strniša, Taufer ... mi je bil spočetka najbližji Veno, kolega v seminarju, po značaju mila duša in odprt, z ustnicami v nasmeh tudi v trenutnih stiske. Ugibam, kaj naju je združilo, a se ne prebijem do jasnega odgovora. Gotovo ni nepomebno, da je bil sin padlega borca in pričevalec očetove usode, a tudi razgledan in cenjen prevajalec, ki mi je približal vrsto angleških sodobnikov.

Zajčeva tragična življenjska zgodba je utelešena v najbolj pretresljivi metafori naše generacije: »tvoji beli, mladi zobje so bili jalova setev.« Meni, ki sem vojno preživel brez očeta, v družini z dvema žrtvama na spomeniku padlih, meni je ob njej krvavelo srce. Danetu sem posvetil v Španiji napisano pesem, a bližala sva se postopoma, dokler ga nisem v stiski začutil ob sebi; vzrok ne sodi na veliki zvon.

Gregor Strniša je bil osebno zelo zadržan, takrat še mrk in obremenjen z doživetjem zapora, s svojim sicer mojstrskim vesoljem pa mi je bil precej tuj. Občudoval sem ga od daleč kot Rimsko cesto.

Z njimi mi ne prihaja pred oči Saša Vegri, kot nekim literarnim zgodovinarjem, pač pa zmerom prisotni in v razpravo vključeni, a nevsiljivi kolega Janez Stanek, dragoceno poživilo sleherne družbe.

Dane Zajc je tiskal Požgano travo v Kočevju spomladi 1958, potem ko mu je Cankarjeva založba zavrnila objavo v znameniti in pristrčni zbirki Feniks, v kateri so izšle Pesmi štirih, Petra Levca Zeleni val in Minattijeva Pa bo pomlad prišla. V njej je upal videti svoje pesmi tudi Venó Taufer, pa je bil prav tako zavrjen in prisiljen poslati rokopis v tiskarno, iz katere je dotlej prihajala Revija 57. Dotlej, po Pučnikovi aretaciji pa nič več. Zato je bil Venó nemalo presenečen, ko je prevzel paket s svojo zbirko Svinčene zvezde. Z Zajčevo in njo smo tudi mi dobili svoj samizdat, kar pa knjigama nikakor ni bilo v škodo, kvečjemu reklama.

Ko mi je Venó v seminarju izročil v prodajo izvode Požgane trave, nobeden od naju ne pomni koliko, a bilo jih je toliko, da sem jih moral prevzeti z obema rokama, posamične knjige pa so bile drobne, tiskane pač v samozaložbi na cenemem papirju, no, ko mi je izročil paket, mi je bilo, da bi pod bremenom zavzdihnil, a tudi v čast, da sem vreden zaupanja.

Ne vem torej koliko izvodov, vendar sem se bal, da jih je vsaj pol preveč. Zato sem bil hvaležen vsakomur, ki mi je stolpec znižal za štiri milimetre, in v spominu mi je neizbrisno, da je prvo zbirko kupil Alojz Milič iz sobe 111. Ponujano blago pa je bilo očitno tako dragoceno in osebno sem imel toliko primorskega zaledja, da sem v kratkem prosil še za nekaj primerkov; Venó mi jih menda ni odštél niti deset, ker je razpečal vso svojo zalogo.

Z nadaljnje skupne poti naj omenim le dvakratno potovanje v Prago, leta 2005 na predstavitev antologije Nebe nad námi, v kateri naju je František Benhart predstavil z Zajcem in Kovičem, a pred tem z ženama še na literarni večer s Svetlano Makarovič, Milanom Deklevo, Milanom Jesihom in Tomažem Šalamunom v Violi, pristrčni gledališki dvorani s stoli ob kavarniških mizicah.

Po vsem povedanem si ni težko predstavljati mojega presenečenja in navdušenja, ko sem med iskanjem dokumentov za to pisanje naletel na tri posebej arhivirane dopise. Ostrmel sem, kaj vse ti povejo trije orumeneli listi: o avtorju, o tebi, o redakciji, o poeziji, o klimi tistega davnega časa. Ostrmel že zaradi samega dejstva, da so mi pisma sledila v Trst, ko pa je večina mojega radijskega arhiva ostala na Tavčarjevi 17, kar dokazujeta tudi na spodnjem hodniku okvirjeni priznanji Miroslavu Košuti.

V začetku leta 1965 namreč umre Thomas Stearns Eliot, eden najpomembnejših pesnikov in dramatikov angleškega jezika, njegov slovenski prevajalec Venó Taufer pa se kmalu zatem oglasi iz Londona kot špiker v slovenski redakciji radia BBC. Pred odhodom v mesto, kjer bo preživel tri leta, sva se z Mejakovim blagoslovom dogovorila za redno sodelovanje z gledališkimi prispevki in pesniškimi prevodi. Postal sem, kot temu pravi, njegov literarni agent, ki je poslane tekste posređoval tudi tisku. Gledališka razmišljanja in poročila je po vrnitvi zbral v knjigi Ob londonskem gledališkem poldnevniku, ko je tudi že bil v kulturni redakciji, a ne na mojem mestu, ki ga je zasedel Aleš Berger.

1

2. 10. 68

Dragi Miro, upam, da si zadnjič dobil moj prejšnji prispevek (tri komade). Tu je spet nekaj in kmalu dobiš nekaj prispevkov o avantgardnem teatru (nagci itd.).

Ne vem, če si zadnjič dobil, namreč zato, ker sem v pismu prosil za tisti odlomek iz vašega cikla o slovenski liriki, kjer je Kos mene "kosal". Poleg tega me je zanimalo — in me še zanima — če ste dobili od moje mame A. B. Šimiča in Keitha Bosleya, ki ju sam nisem več utegnil takrat prinesiti. Če mislite Bosleya porabiti, mi, prosim, sporoči, kdaj bo na sporedu, ker bi avtor — čeprav ne razume slovensko — rad poizkusil oddajo ujeti — ti avtorji pač ...

Ste zainteresirani za kakšno oddajo moje poezije? V začetku prihodnjega leta bo izšla pri Obzorjih moja nova zbirka Vaje in naloge in bi vam lahko pripravil izbor iz nje. Če ste seveda sploh zainteresirani za poezijo in ne samo za koledarje s slečnimi puncami. Ampak — grozim! —, če mi ne odpišeš vsaj dopisnice, bom punce ob novem letu kar sam obdržal, saj je to v teh časih skoraj vse, kar ima človek še lahko od življenja (v naših letih).

Pa lep pozdrav Tebi in vsem v redakciji!

Veno

2

2. 12. 1968

Dragi Miro, hvala za pismo! Bi ti že zdavnaj odgovoril, a sem hotel obenem tudi kaj poslati, kar pa se mi je na sredi zataknilo v predalu, pisalnem stroju ali pa, še najbolj verjetno, v lenobi.

Tu ti pošiljam nekaj, upam, dovolj mikavnih novic iz "podzemlja". Prvi del sem že sam radelil na dva dela, ker se bojim, da je v celoti preobširno za eno samo oddajo. Sicer pa si razporedi in izkoristi po potrebi in lastni želji. Čez kakšna dva ali tri tedne pa dobiš spet.

Prilagam prevode pesmi Dannuela Weissborta. Niso kakšno posebno odkritje, sicer pa celotna sodobna angleška poezija trenutno ni nobeno odkritje, prej dolgčas. Weissbort vsaj tu deluje še kar sveže. Predlagam ga, da ga morda porabite za kak nokturno. Sporoči mi, prosim, kdaj bo, če bo, na programu. Prav tako tudi za Keitha Bosleya, ki ga že imate. Mimogrede — mislim, če se prav spomnim, sem pustil za vas dve kopiji Bosleyevih pesmi o Vietnamu, če ste jih že imeli na sporedu, bi te prosil za uslugo: pošlji eno kopijo pesmi na Naše razglede za objavo!

Ko sem vpraševal po prostoru za svoje pesmi, nisem imel v mislih nič konkretnega — ali nokturno ali literarni večer. Če literarni večer — če imate prostor — še toliko boljše! Piši mi, za kaj ste se odločili in kako hitro naj pošljem pesmi — in koliko verzov. Vse pesmi bi bile iz moje nove zbirke, ki bo z naslovom Vaje in naloge izšla v začetku septembra pri mariborskih Obzorjih.

V Delu sem prebiral o novem viharju v kozarcu vode na Kranjskem. Upam, da ni nikogar prehudo udarilo božje in da je vse še živo in zdravo, ti pa da si tudi cel po vrhu!

Lep pozdrav!

Veno

3

7.1.1969

Dragi Miro, obenem s to pošiljko prejmi lep pozdrave in nekoliko zakasnelo željo, da bi bilo tvoje 1969 leto uspešno in prijetno kljub vsemu "objektivno" neobetavnemu. Sicer pa upam, da si moje voščilo — 12 lepih punc z lepimi željami — dobil še ob pravem času za tvoje in vse literarne redakcije prijetno silvestrovo počutje.

Da ne bi NR objavili pred tabo, bom zadržal kopijo teksta še kakšne dva ali tri tedne, da boš imel dovolj fora. In hvala lepa za pismo in oglasi se še kaj!

Prisrčen pozdrav!

Veno

Pisma sem seveda pri priči skeniral in posredoval avtorju hkrati z opozorilom, naj ne pričakuje drugih, vsaj ne iz tistega obdobja, ker sem se tedaj v kratkem preselil v Trst. Odgovoril mi je, da sem ga s temi starimi pismi spomnil, da je pridno dopisoval in bil tam tudi zelo deloven, saj je kar nekaj prevajal. In zaključil je z vprašanjem, ob katerem sem zaslutil globok vzdih: »Bog ve, kje so zdaj tisti na pisalni stroj naklamfani verzi mojih angleških pesniških prijateljev.«

Med pismi hranim še eno Tauferjevo na moj tržaški naslov, ki pa ni v zvezi s tem poglavjem.

Miroslav Košuta

Miroslav Košuta, Tomaž Šalamun, žena Marta, Veno Taufer z ženo, Milan Dekleva, Svetlana Makarovič in Milan Jesih. Junija 1993 slikal Aleš Debeljak.

NOS HABEBIS HUMUS

Poznala sva se le na videz, vedno prijazno pozdravila. Nikoli si nisva izmenjala telefonskih števil ali elektronskih naslovov, pa vendar me je pred leti, ko sem v reviji Sodobnost objavil pesem Nos habebis humus, kako pomenljivo v tem trenutku, nekega jutra pričakalo elektronsko sporočilo, v katerem se mi je Veno zahvalil za pesem, rekoč, da je prekrasna. Ne vem, kje je dobil moj naslov, priznam pa, da mi je sporočilo sila laskalo. Takšnih gest so zmožni samo veliki ljudje, veliki pesniki.

Zato, spoštovani Veno počivaj v miru, tako ali tako pesnik ne umre nikoli!

Aleš Mustar

VENO

Venota sem imela zelo rada.
Najprej kot pesnika, potem pa še osebno.
Občudovala sem ga.

Neizmerno sem mu hvaležna za vse, kar je dobrega storil za slovensko kulturo, za DSP, za PEN. Bil je človek s hrbtenico. Če pa ga je zaneslo, kot enkrat v službo na Mladiko, se je kasneje opravičil in razlagal, zakaj je naredil napako. Nikoli ni bil vzvišen. Topel in iskren človek je bil. Dobrotljiv. Počaščena sem, da sva toliko preklepetala. Ogromno mi je povedal. Njegov svetovni nazor mi je bil blizu. Velikokrat mi je pomagal.

Bil je velik človek. Širkogruden. Topel, prijazen. Vedno človeški. Na primer, zelo dobro je vedel, da me njegov sin Vito zadnja leta ne mara. Skupaj delava v Mladinskem, vendar to ni vrglo senčice dvoma na najin odnos z Venom.

Nekaj let me je prepričeval, naj grem v PEN. Priznam, da sem šla samo zaradi njega. Ker mi je bilo že nerodno, kako se je trudil. Kasneje mi ni bilo žal.

Bil je zelo dober predsednik DSP, boril se je s silami, ki so kasneje poškodovale društvo do temeljev. Opozarjal je in skušal spremeniti stvari, pa v upravnem odboru ni bilo dovolj članov, ki bi ga razumeli. Posledice so še sedaj vidne.

Ko je šel v dom in je nenadoma izginil, sem ga začela močno pogrešati. Kot da bi v zraku nastala luknja. Bila sem navajena, da ga srečam vsaj enkrat na teden in lahko govorim z njim. Da pretresava dogodke in da preverjam svoja prepričanja.

Redki so ljudje, ki znajo izkoristiti trenutek in najdejo prave besede zanj.
Veno je to znal.

Draga Potočnjak

Veno Taufer

IZ ZBIRKE SVINČENE ZVEZDE (1958)

Himna

žalost vriskaj
v pozabljenih kotih
spolzkih kotih mest
žalost barikad
v zapuščenih jutrih
žalost strjene krvi
črna žalost grl
zadnje salve zlatih grl novega naskoka
dušeča motna žalost
žalost ti granata
z vtisnjenimi
črtami naših dlani
ti srce žalost
srce
iz krvi in zemlje
ti žalost gneva in ljubezni
ti zvezdooka
ti hladna ti rezka
o ti drhteča kovinsko vriskajoča
granata v naših prsih

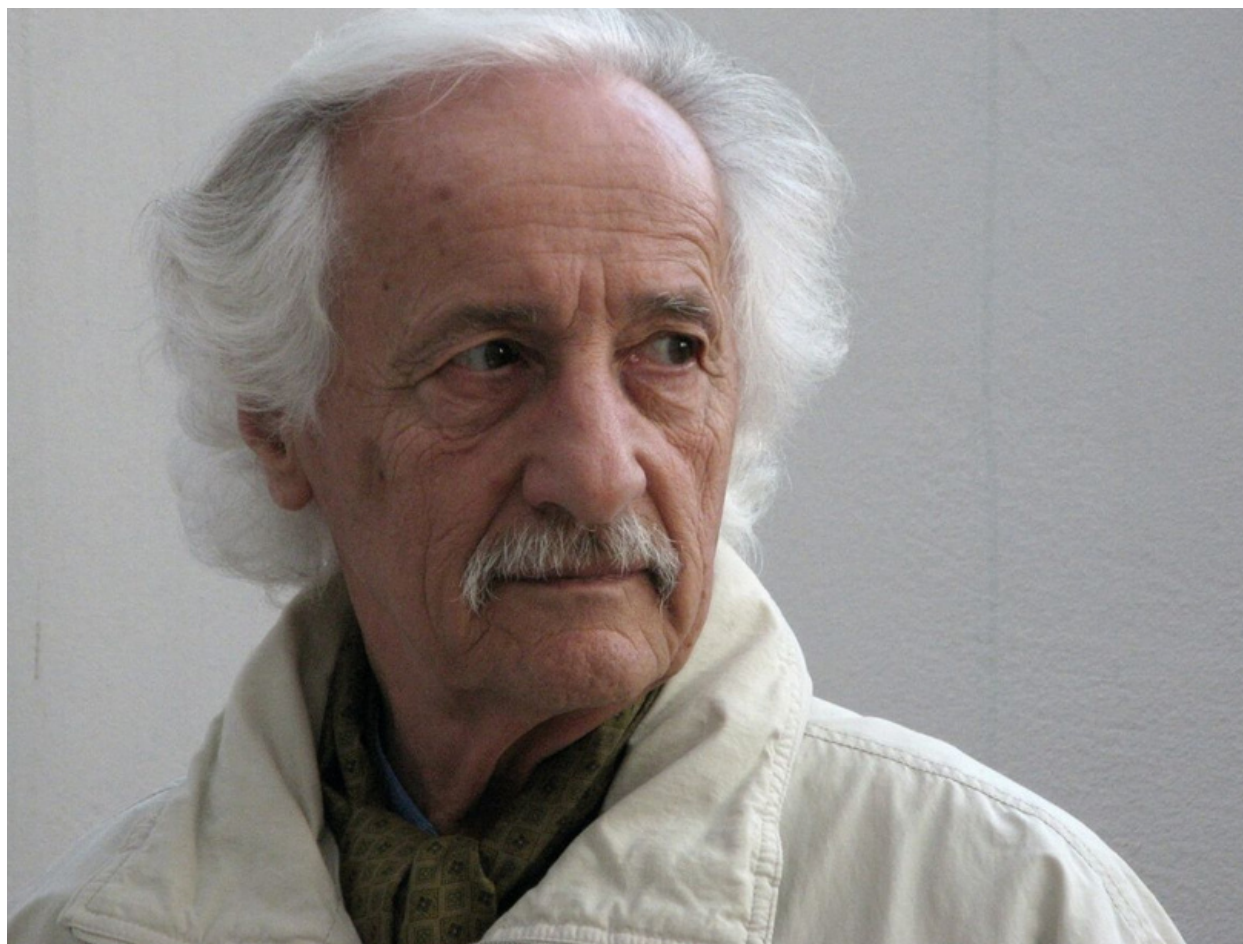

Foto: Lara Simona Taufer

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 10/2023

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: junij 2023

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Tednik je vpisan v razvid medijev
pod zaporedno številko 2525.

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

POVEZAVA

<https://www.penslovenia-zdruzenje.si/tednik>

Naslovna fotografija: Marjan Kukec